

LIČNI PODACI U SUDSKIM I TUŽILAČKIM AKTIMA: ARGUMENTI ZA I PROTIV ANONIMIZACIJE

Autori: Edin Hodžić, Emina Čerimović, Amra Mehmedić

Počevši od 2010. godine, u mnogim pravosudnim institucijama u Bosni i Hercegovini (BiH) uvedena je praksa tzv. anonimizacije sudskih odluka i optužnica prije njihovog distribuiranja javnosti. Brojni sudovi i tužilaštva u BiH u optužnicama, presudama i saopćenjima koja se objavljuju na internetu ili distribuiraju javnosti na drugi način sada štite sve lične podatke pojedinaca uključenih u krivične postupke. No, takva je praksa rezultat simplificirane interpretacije zahtjeva za zaštitom ličnih podataka u kontekstu krivičnih postupaka, u kojima je potrebno štiti i druge vrijednosti, kakve su sloboda pristupa informacijama i javnost suđenja.

SAŽETAK

1. UVOD I KONTEKST

U posljednjih nekoliko godina zabilježen je trend restrikcija u pristupu informacijama o krivičnim postupcima koji se vode pred pravosudnim organima u BiH. Te restrikcije se odnose na neobjavlivanje ličnih podataka pojedinaca uključenih u krivične postupke, podataka pravnih osoba, naziva gradova i općina spomenutih tokom suđenja u optužnicama, presudama ali i saopćenjima pravosudnih institucija. Tako se npr. umjesto imena i prezimena osuđene osobe objavljuju njeni inicijali. Ovakva praksa – koja se kolokvijalno određuje kao praksa anonimizacije – najčešće se primjenjuje u pogledu optužnica, presuda i saopćenja za medije objavljenih na *internetu*, ali se u pojedinim slučajevima takvi podaci anonimiziraju i u dokumentima distribu-

iranim javnosti na drugi način (npr. na osnovu pismenog zahtjeva).

Zaštita ličnih podataka u kontekstu pravosudnih institucija u BiH problematizirana je nakon što je Agencija za zaštitu ličnih podataka u BiH (dalje u tekstu: Agencija) uputila relevantno *Mišljenje* Sudu BiH i *Rješenje* Tužilaštvu BiH. Agencija je tako predložila da Sud BiH “donese ili inicira donošenje propisa kojim bi se utvrdila pravila anonimizacije ličnih podataka u optužnicama i presudama koje se objavljuju na službenoj web stranici”.¹ U odnosu na Tužilaštvo BiH, Agencija “upozorava [Tužilaštvo] da (...) blokira lične podatke svih lica čiji su lični podaci sadržani u optužnicama i presudama koje su objavljene na službenoj web stranici”.²

Ova publikacija je objavljena uz podršku američkog naroda preko Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID). Autori ove publikacije su odgovorni za njen sadržaj i stavovi koji su u njoj izneseni ne odražavaju stavove USAID-a ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

¹ Agencija za zaštitu ličnih podataka u BiH, *Mišljenje* – Obrada ličnih podataka na službenoj internet stranici Suda Bosne i Hercegovine, broj: 03-1-37-1-51-6/10, 25. 3. 2010. godine. U arhivi Analitike.

² Agencija za zaštitu ličnih podataka u BiH, *Rješenje*, broj: 03-1-37-1-51-8/10, 6. 4. 2010. godine. U arhivi Analitike.

KLJUČNE PREPORUKE

- Akti pravosudnih institucija u BiH ne bi trebalo da ispuštaju imena pojedinaca uključenih u krivične postupke.
- Ukoliko postoje dobri i uvjerljivi razlozi za to, lični podaci o optuženoj, odnosno osuđenoj osobi i drugim osobama koje se pojavljuju u postupku mogu se prethodno anonimizirati.
- Potrebno je otkloniti zakonske nedoumice u ovoj oblasti, koje se tiču proaktivnog objavljivanja sudskih i tužilačkih akata, odnosno posebnih pravila o obradi ličnih podataka u krivičnom postupku.

Nakon dodatne inicijative Agencije u tom pravcu,³ Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH (VSTV)⁴, a zatim i Sud BiH⁵ donijeli su odgovarajuće dokumente kojima se predviđa anonimizacija akata pravosudnih institucija u BiH. Taj trend zahvatio je i ostale pravosudne instance u BiH. No, zbog nepostojanja jedinstvenog standarda u BiH u ovoj oblasti, neke pravosudne institucije anonimiziraju samo lične podatke, a druge i podatke o pravnim osobama, kao i nazive naseljenih mjesta u kojima su konkretna krivična djela počinjena.⁶ S druge strane, pojedine pravosudne institucije u BiH na web-stranicama objavljuju ili medijima i široj javnosti dostavljaju potpuno neanonimizirane presude, optužnice, kao i informativne sadržaje.⁷ Regulacija ove problematike u BiH doživljava svojevrsnu kulminaciju 2012. godine, kada je anonimizacija sudskih odluka ušla i u zakonodavni proces. Naime, izmjenama Zakona o sudovima Republike Srpske iz 2012. godine, predviđeno je “prethodno uklanjanje ličnih podataka” prilikom objavljivanja sudskih odluka i drugih informacija od

interesa za javnost od strane sudova.⁸

U posljednje vrijeme, međutim, zabilježen je novi trend preispitivanja prakse opće i automatske anonimizacije dokumenata u pravosuđu. Naime, 2013. godine, Sud BiH je počeo s radom na novom pravilniku, koji predviđa napuštanje prakse anonimizacije sudskih odluka po automatizmu. Nadalje, Agencija u junu 2013. godine upućuje dopunu Mišljenja upućenog Ministarstvu pravde BiH i VSTV-u 2011. godine, u kojoj se ističe sljedeće: “krajnost u koju se otišlo, u smislu anonimizacije, ni u kom slučaju ne može se pravdati odlukama Agencije”.⁹ U istom dokumentu Agencija poziva VSTV i nadležno ministarstvo da preuzmu aktivnosti na prevazilaženju trenutnog stanja u ovoj oblasti. Slijedom tih događaja, VSTV je u septembru 2013. godine formirao Radnu grupu za izradu okvirnih smjernica o tretmanu ličnih podataka u sudskim i tužilačkim aktima koji se objavljuju na internetu. Ovaj tekst, umnogome zasnovan na opširnoj studiji koju je Analitika objavila u aprilu 2014. godine¹⁰, ima za cilj ponuditi kraću diskusiju nekih od ključnih

³ Agencija za zaštitu ličnih podataka u BiH, Obrada ličnih podataka na službenim internet stranicama tužilaštava i sudova u BiH, broj: 03-1-37-2-127-1/11, 25. 2. 2011. godine. U arhivi Analitike.

⁴ Visoko sudsko i tužilačko vijeće, Politika o objavljivanju sudskih odluka, 29. 9. 2011. godine. U arhivi Analitike.

⁵ U martu 2012. Sud BiH je donio Pravilnik o ostvarivanju pristupa informacijama pod kontrolom Suda i saradnji sa zajednicom (dalje u tekstu: Pravilnik), koji predviđa anonimizaciju svih sudskih odluka objavljenih na web-stranici Suda BiH, ali i onih koje se distribuiraju medijima i široj javnosti na drugi način.

⁶ Naprimjer: Tužilaštvo Brčko distrikta; Tužilaštvo Unsko-sanskog kantona; Okružno tužilaštvo u Doboju; Okružni sud u Doboju.

⁷ Naprimjer, Kantonalno tužilaštvo Hercegovačko-neretvanskog kantona i dalje objavljuje neanonimizirane optužnice na svojoj web-stranici.

⁸ “Zakon o sudovima RS”, *Službeni glasnik RS* 37/12, član 9, stav 3.

⁹ Agencija za zaštitu ličnih podataka u BiH, Obrada ličnih podataka u sudskim izvještajima objavljenim na službenim web stranicama pravosudnih organa Bosne i Hercegovine, dopuna Mišljenja, upućeno Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH i Ministarstvu pravde BiH, broj: 03-1-34-15-271-11/13, 19. 6. 2013. godine. U arhivi Analitike.

¹⁰ Emina Čerimović, Edin Hodžić i Amra Mehmedić, *Anonimizacija sudskih i tužilačkih akata u BiH: (Ne)mogući kompromis između zaštite ličnih podataka i prava na informaciju o krivičnim postupcima* (Sarajevo: Analitika, 2014).

parametara vezanih za optimalno buduće reguliranje ovog još uvijek kontroverznog pitanja u bosanskohercegovačkom pravosuđu.

2. ANONIMIZACIJA I KONFLIKT PRAVA I INTERESA

Spomenuti trend anonimizacije sudskih i tužilačkih akata prouzrokovao je val rasprava u javnosti u BiH. Neki anonimizaciju vide kao narušavanje načela transparentnosti i otvorenosti pravosuđa, depersonaliziranje optužnica i presuda, povredu prava na slobodan pristup informacijama, uvođenje cenzure u medijsko izvještavanje, pa čak i kao čin skrivanja historijskih činjenica. S druge strane, anonimizacija u pravosuđu se opravdava potrebom za zaštitom ličnih podataka pojedinaca protiv moguće zloupotrebe, što je posebno relevantno u doba brzog i lakog prijenosa podataka putem interneta. U tom kontekstu, ističe se potreba za zaštitom privatnosti i digniteta pojedinca, te za zaštitom prava optuženih na presumpciju nevinosti i prava na resocijalizaciju i rehabilitaciju osuđenih osoba.

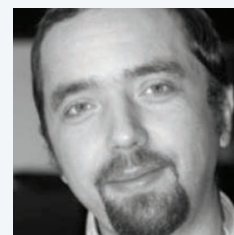
Pitanje identificiranja pojedinaca uključених u krivične postupke – od optuženih, odnosno osuđenih osoba, preko oštećenih i svjedoka, do vještaka – može se posmatrati kroz dvije ključne dimenzije: tehničku (način pristupa informacijama) i vremensku (period dostupnosti). Tako, pojedini akteri iz pravosuđa s kojima smo razgovarali potrebu za anonimizacijom poimaju drugačije ovisno o načinu na koji se ostvaruje pristup aktima pravosudnih organa. Pored neposrednog prisustva glavnom pretresu, informacijama o krivičnim predmetima može se pristupiti i putem *informativnih sadržaja* sudova i tužilaštava, putem *izvještavanja medija* ili na osnovu *direktnog uvida* u dokumente pravosudnih institucija – bilo neposrednim uvidom u prostorijama suda ili obraćanjem pismenim zahtjevom za dostavljanje informacija.

Agencija se u svojim mišljenjima i rješenjima fokusirala na obradu ličnih podataka sadržanih u optužnicama i presudama objavljenim na *internetu*. I zaista, brzo i jednostavno komuniciranje putem interneta povećava rizik od zloupotrebe ličnih podataka pojedinaca koji su uključeni u sudske postupke. Naime, u kontekstu interneta nije potrebna ni posebna zainteresiranost za određeni krivični postupak: slučajna pretraga može dovesti do toga da se pristupi informacijama o osobama koje su optužene, odnosno osuđene, za počinjenje krivičnih djela. Pored toga, za razliku od papirne evidencije, za dokumente koji se objavljuju na internetu ne postoji regulativa koja propisuje uklanjanje, odnosno uništavanje takvih dokumenata nakon izvjesnog vremena.

Na kraju, postavlja se i pitanje u kom trenutku se na internetu može objaviti informacija o optuženim, odnosno osuđenim osobama – da li je to trenutak optuženja, potvrđivanja optužnice, donošenja presude ili njene pravomoćnosti. Pored toga, sporno je i pitanje koliko dugo, u svjetlu zaštite različitih prava i interesa, uključujući i pravo na privatnost, takva informacija može biti objavljena na web-stranici konkretnog suda, odnosno tužilaštva.

3. TRI KLJUČNA ARGUMENTA ZA ANONIMIZACIJU I NEKOLIKO KONTRAARGUMENATA

Činjenica da je, kada je riječ o ovoj problematici, praksa evropskih zemalja, uključujući i zemlje regije, veoma različita govori o tome da ne postoji univerzalno primjenjivo pravilo o značaju koji je potrebno pridavati zaštiti ličnih podataka u krivičnom postupku. Tako, npr., sudovi i tužilaštva u Poljskoj, Njemačkoj, Španiji i Crnoj Gori daju primat zaštiti ličnih podataka i anonimiziraju sve svoje akte, a često i informativne sadržaje, dok je, npr., u Velikoj Britaniji ili Irskoj, praksa potpuno suprotna. U nekim drugim zemljama, kao npr. Srbiji ili Hrvatskoj, različite pravosudne

Edin Hodžić, direktor i voditelj programa za javno pravo u Centru za društvena istraživanja Analitika.

Emina Čerimović je zaposlena kao *Advocacy Fellow* u organizaciji Human Rights Watch, New York.

Amra Mehmedić je stručna savjetnica u Federalnom tužilaštvu FBiH i članica Udruženja tužilaca Federacije BiH.

institucije imaju različita pravila i praksu u ovoj oblasti.¹¹

Kada je riječ o BiH, kako je već navedeno, intenzivna diskusija i regulatorna aktivnost u ovoj oblasti još uvijek traju. Pritom, treba imati u vidu da pravni okvir koji je relevantan za ovu oblast čine tri ključna segmenta: Zakon o slobodi pristupa informacijama u BiH, Zakon o zaštiti ličnih podataka, te zakoni o krivičnom postupku u različitim jurisdikcijama u BiH. Na temelju različitog čitanja ovih zakona i različitih interpretacija njihove interakcije, može se istaći – a Agencija je to i učinila – nekoliko prigovora praksi *proaktivnog objavljivanja optužnica i presuda* u kojima su imenom i prezimenom identificirani učesnici u krivičnom postupku, odnosno nekoliko argumenata za njihovu anonimizaciju.

1. Najprije, može se reći da aktuelni Zakon o slobodi pristupa informacijama ne predviđa proaktivno objavljivanje informacija, npr., na internetu, već samo reaktivno objavljivanje – po osnovu individualnog zahtjeva na osnovu tog zakona. Formalnopravno gledano, to je tačno i u tome je Zakon o slobodi pristupa informacijama u BiH manje napredan od većine srodnih zakona u svijetu. No, može se reći da Zakon ni ne zabranjuje proaktivno objavljivanje. Štaviše, proaktivno je objavljivanje u duhu konkretnog zakona, čiji je jedan od osnovnih principa transparentnost rada institucija vlasti. Pored toga, trendovi i dobre prakse u svijetu diktiraju proaktivan pristup u ovoj oblasti. Velika Inicijativa za otvorenu vlast, naprimjer, koja trenutno okuplja 60 zemalja svijeta i sve zemlje bivše Jugoslavije izuzev BiH i Kosova, podrazumijeva da se proaktivno objavljuju ključne informacije u posjedu institucija vlasti, uključujući i akte pravosudnih institucija.¹²

Pored toga, većina osoba iz pravosudnog sektora koje promišljaju ovu problematiku govori o načelu javnosti krivičnog postupka kao osnovu za objavljivanje sudskih i tužilačkih akata i na internetu. Naime, prema stavu Ustavnog suda BiH, javnost doprinosi društvenoj kontroli suđenja, služi općem interesu, te djeluje u pravcu suzbijanja kriminaliteta, razvijanja morala i društvene discipline građana.¹³ No, Agencija je u jednom od svojih mišljenja iznijela stav da je javnost postupka zadovoljena mogućnošću svih zainteresiranih da prate suđenja u sudnici. To je, svakako, odveć uska interpretacija javnosti suđenja, odnosno glavnog pretresa, koja ne uzima u obzir to da načelo javnosti krivičnog postupka podrazumijeva mnogo širi pojam od “mjesta održavanja glavnog pretresa”, te uključuje, između ostalog, i pravo javnosti na pristup sudskim spisima.¹⁴ Pored toga, relevantni zakoni i drugi propisi o sudovima u BiH predviđaju da se transparentnost rada suda osigurava javnim raspravljanjem, objavljivanjem sastava suda, davanjem obavještenja javnosti o toku sudskog postupka, te objavljivanjem sudskih odluka i drugih informacija za javnost.¹⁵

2. Prema stavu predstavnika Agencije izraženom u nekoliko dokumenata u ovoj oblasti, prilikom objavljivanja optužnica i presuda na internetu moraju se poštovati principi predviđeni u Zakonu o zaštiti ličnih podataka. Ti principi, pored ostalog, zahtijevaju anonimizaciju ličnih podataka nakon što prestane svrha njihove obrade. Prema Zakonu, objavljivanje identiteta određene osobe predstavlja oblik obrade ličnih podataka.¹⁶ U skladu s tim, objavljivanje identiteta pojedinaca mora se vršiti uz poštovanje principa utvrđenih Zakonom o zaštiti ličnih podataka.¹⁷ Princip pravičnosti i zakonitosti,¹⁸ te princip obrade podataka

¹¹ Vidjeti više u Čerimović, Hodžić i Mehmedić, *Anonimizacija sudskih i tužilačkih akata u BiH*, str. 63–69.

¹² Vidjeti *Ka proaktivnoj transparentnosti u Bosni i Hercegovini* (Sarajevo: Analitika, 2013).

¹³ Vidjeti Ustavni sud BiH, AP-74/04, 23. 3. 2005, par. 25.

¹⁴ Čerimović, Hodžić i Mehmedić, *Anonimizacija sudskih i tužilačkih akata u BiH*, str. 53 (i fusnota 221).

¹⁵ Ibid.

¹⁶ “Zakon o zaštiti ličnih podataka BiH,” *Službeni glasnik BiH* 49/06, 76/11 i 89/11, član 3.

¹⁷ Ibid., član 4, tačka a).

¹⁸ Ibid.

u periodu neophodnom za ispunjenje svrhe zbog koje su prikupljeni¹⁹ svakako su posebno relevantni za problematiku javne identifikacije pojedinaca uključenih u sudske postupke. Ovaj posljednji princip podrazumijeva to da kontrolor može obrađivati podatke “samo u mjeri i obimu koji je neophodan za ispunjenje određene svrhe”, te da se isti moraju čuvati u “formi koja dopušta identificiranje nosioca podataka ne duže nego što je to potrebno za svrhu u koju se podaci prikupljaju ili dalje obrađuju”.²⁰ Općenito govoreći, od trenutka kada podaci nisu više potrebni za svrhu zbog koje su prikupljeni, oni bi trebali biti izbrisani ili anonimizirani.²¹

Ipak, relevantni standardi u ovoj oblasti okvirnog su karaktera i ne propisuju jasan program zaštite ličnih podataka u kontekstu objavljivanja različitih informacija u posjedu javnih organa na internetu. Na primjer, aktuelna Direktiva Evropske unije o zaštiti ličnih podataka²², na isti način kao i Zakon o zaštiti ličnih podataka u BiH, zahtijeva da kontrolori podataka izbrišu, odnosno uklone lične podatke nakon što prestane legitimna svrha za njihovu obradu. Međutim, kako eksperti ispravno ističu,

“ograničavanje kontrolora podataka da čuva lične podatke samo tokom razdoblja ‘potrebnog u svrhe zbog kojih se podaci prikupljaju ili zbog kojih se dalje obrađuju’, teško da ima neki utjecaj u praksi. Princip ograničavanja u

odnosu na svrhu postao je prilično nejasan u današnjem ‘personaliziranom netu’ – gdje svaka informacija nesumnjivo služi nekoj svrsi za neodređeni period.”²³

Ovaj je standard, čini se, posebno problematičan u kontekstu krivičnih postupaka, u kojima je potrebno balansirati čitav niz prava i interesa. U tom smislu, i za pravo na zaštitu ličnih podataka osumnjičene i optužene osobe moglo bi se reći npr. da može biti ograničeno u interesu ostvarivanja načela javnosti sudskog postupka.²⁴ Treba podsjetiti i na to da relevantna preporuka Strukturiranog dijaloga o pravosuđu BiH ukazuje na potrebu da se uspostavi ravnoteža između neophodne zaštite ličnih podataka i zahtjeva za objavljivanjem sudskih odluka i transparentnošću postupka, naročito u pogledu odluka od općeg značaja za javnost, *poput onih iz predmeta ratnih zločina, organizovanog kriminala, korupcije, terorizma i slično*.²⁵ Preporuka Komiteta ministara Vijeća Evrope iz 2003. godine o pružanju informacija o krivičnim postupcima putem medija također govori o pravu osoba *koje su izdržale kaznu* na zaštitu identiteta, ali čak relativizira i to pravo ukoliko su njihova počinjena djela bila predmet javnog interesovanja ili su to ponovo postala.²⁶ U Eksplanativnom izvještaju uz Preporuku stoji da

“osobe i njihova krivična djela mogu, naprimjer, biti predmetom javnog interesovanja ukoliko su ponovo prekršile krivični zakon ili

¹⁹ Ibid., član 4, tačke b) i c).

²⁰ Ibid., član 4, tačka c) i tačka g).

²¹ European Network and Information Security Agency – ENISA, *Study on Data Collection and Storage in the EU* (Heraklion: ENISA, 2012), str. 44.

²² “Direktiva 95/46/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 24. listopada 1995. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka”, *Službeni list Evropskih zajednica* L 281/31, 23. 11. 1995.

²³ Meg Leta Ambrose i Jef Ausloos, “The Right to be Forgotten across the Pond”, *Journal of Information Policy* 3, (2013), str. 14.

²⁴ Vidjeti, npr., “Zakon o krivičnom postupku FBiH”, *Službene novine FBiH* 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 09/09, 12/10 i 8/13, član 2, stav 2 (osumnjičeni, odnosno optuženi, prije donošenja pravosnažne presude, može biti ograničen u svojoj slobodi i drugim pravima samo pod uvjetima koje propisuje taj zakon).

²⁵ “Preporuke Četvrtog plenarnog sastanka ‘Strukturiranog dijaloga o pravosuđu između Evropske unije i Bosne i Hercegovine”, Portal pravosuđa Bosne i Hercegovine, 15. 4. 2013, tačka 14.

²⁶ Council of Europe, Recommendation Rec(2003)13 of the Committee of Ministers to Member States on the Provision of Information through the Media in Relation to Criminal Proceedings, 10. 7. 2003. godine, princip 18.

ukoliko njihovo prethodno djelo predstavlja krivično djelo koje ne zastarijeva, kao što su zločini protiv čovječnosti ili genocid.”²⁷

Stav Evropskog suda za ljudska prava u pogledu zaštite privatnosti stranaka i drugih učesnika u postupku jeste da razmjernost i dostupnosti presude treba ocjenjivati u svakom konkretnom predmetu, uzimajući u obzir posebne karakteristike konkretnog slučaja i legitimni interes zbog kojeg se javni pristup konkretnom aktu želi ograničiti.²⁸ Na kraju, i autoritativna interpretacija Nezavisnog advokata u okviru veoma bitnog predmeta koji je trenutno u proceduri pred Evropskim sudom pravde ističe da u Evropskoj uniji ne postoji pravni osnov za “pravo da se bude zaboravljen”, odnosno pravo da tačne i zakonite informacije budu brisane sa interneta samo iz razloga što su “sramotne”.²⁹ Štaviše, “pravo da se bude zaboravljen” zahtijevalo bi da se “žrtvuju ključna prava poput prava na slobodu izražavanja i prava na pristup informacijama”.³⁰

3. Posljednji prigovor glasi: objavljivanje podataka o optuženom u optužnici (pa i u nepravosnažnoj presudi) suprotno je pretpostavci nevinosti, što se moglo pročitati u nekim mišljenjima Agencije.³¹ Međutim, ni taj prigovor nije utemeljen. Evropski sud za ljudska prava u nekoliko je navrata utvrdio da se o krivičnim postupcima može diskutirati i prije donošenja konačne odluke o nečijoj krivici od strane sudova.³² Stoga, objavljivanje informacija o optuženom bez bilo kakvog naslućivanja da se ta osoba smatra krivom neće

dovesti do povrede prava na presumpciju nevinosti. Ipak, treba istaći da je posebno važno da se pri obavještanju javnosti o toku krivičnog postupka uvijek pravi jasna distinkcija između *osumnjičene* i *optužene* osobe. Prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, propusti u korištenju odgovarajuće terminologije koja na pravi način reflektira položaj konkretne osobe u krivičnom postupku predstavljaju kršenje prava na pravično suđenje, naročito ako takva, pogrešna informacija dolazi od samih tužilaštava.³³

4. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Aktuelni trend anonimizacije akata pravosudnih institucija ne proizlazi nužno ni iz međunarodnih standarda, niti iz aktuelnog zakonskog okvira u BiH. Naime, ne postoji univerzalno prihvaćen standard o tome šta treba imati primat u krivičnim postupcima: pravo na slobodu pristupa informacijama ili pravo na zaštitu ličnih podataka. Pravna tradicija jedne države, te konkretni društveni kontekst bit će ključni faktori u utvrđivanju odgovarajućeg balansa ta dva jednako bitna prava.

Buduća regulativa koja će ponuditi preciznije smjernice u ovoj oblasti svakako najprije treba reagirati na ogromno nezadovoljstvo javnosti povodom prakse anonimizacije sudskih odluka i tužilačkih akata i osigurati njeno suštinsko preispitivanje. Pored toga, takva regulativa treba osigurati kako određenu fleksibilnost tako i ključne kriterije na osnovu kojih će biti moguće utvrditi potrebu za zaštitom prava

²⁷ Council of Europe, Committee of Ministers, Explanatory Memorandum to Recommendation Rec(2003)12 of the Committee of Ministers to Member States on the Provision of Information through the Media in Relation to Criminal Proceedings, par. 40.

²⁸ Vidjeti European Court of Human Rights (ECtHR), *B. and P. v. The United Kingdom*, 24. 4. 2001, par. 45–49.

²⁹ European Court of Justice, *Opinion of Advocate General Jääskinen, Google Spain SL Google Inc. v. Agencia Espanola de Proteccion de Datos*, 25. 6. 2013, par. 108–111.

³⁰ *Ibid.*, par. 133.

³¹ Agencija za zaštitu ličnih podataka u Bosni i Hercegovini, Rješenje u predmetu objavljivanja ličnih podataka iz optužnica na službenoj web-stranici Tužilaštva Distrikta Brčko BiH, br. 03-1-37-7-440-3/10 (Sarajevo: Agencija za zaštitu ličnih podataka u Bosni i Hercegovini, 12. 11. 2010), str. 4.

³² Vidjeti, npr., European Court of Human Rights (ECtHR), *Sunday Times v. The United Kingdom*, 26. 4. 1979, par. 65.

³³ European Court of Human Rights (ECtHR), *Allenet De Ribemont v. France*, 10. 2. 1995, par. 37 i 41.

na privatnost, odnosno za zaštitom ličnih podataka učesnika u krivičnom postupku. Pri objavljivanju akata na internetu, svakako se treba rukovoditi kriterijima težine krivičnog djela, pri čemu su za javnost i javni interes posebno važne informacije iz predmeta ratnih zločina, organiziranog kriminala, korupcije, terorizma i drugih teških krivičnih djela.

Drugi su bitan kriterij za reguliranje ove problematike karakteristike osobe koja je počinila krivično djelo. Naprimjer, Evropski sud za ljudska prava zauzeo je stav da u slučajevima kada osoba vlastitom voljom uđe u javni prostor, ona mora snositi posljedice javnog prostora, uključujući i objavljivanje svojih fotografija.³⁴ I intervjui sa predstavnicima pravosudnih institucija u BiH obavljani za potrebe ove studije pokazali su da oni smatraju kako nosioci javnih funkcija, npr., uvijek trebaju biti imenovani u optužnicama i presudama koje se objavljuju na internetu. Većina naših sagovornika izričita je i u tome da se podaci o službenim osobama – kakve su advokati i vještaci – također uvijek moraju objavljivati, pogotovo kada je nalaz vještaka ključni dokaz u određenom predmetu ili kada je riječ o advokatima koji postupaju po službenoj dužnosti. Konačno, svi naši sagovornici s pravom su istakli da bi oštećeni i svjedoci koji javno svjedoče trebali imati pravo da se izjasne o tome da li žele da njihovi lični podaci budu objavljeni u presudama i optužnicama koje se dostavljaju javnosti. Razlog za ovakav stav leži u činjenici da oni u krivični postupak ne ulaze svojevrijedno i samoinicijativno.

5. OKVIRNE PREPORUKE

1. Potrebno je općenito osigurati pristup informacijama o svim krivičnim pred-

metima u BiH koji se vode protiv punoljetnih osoba. To je u skladu sa načelom javnosti krivičnog postupka i dobrom praksom u domenu prava na slobodan pristup informacijama. S tim u vezi, informativni sadržaji sudova i tužilaštava, presude i optužnice ne bi trebalo da *a priori* ispuštaju imena pojedinaca uključenih u krivične postupke.

2. Ukoliko postoje dobri i uvjerljivi razlozi za to, lični podaci o optuženoj/osuđenoj osobi ili drugim osobama koje se pojavljuju u postupku mogu se prethodno anonimizirati.
3. Oštećenima i svjedocima potrebno je osigurati mogućnost da se izjasne o tome da li žele da njihovi lični podaci budu navedeni u optužnici i presudi koje se objavljuju na internetu.
4. Potrebno je otkloniti zakonske nedoumice u pogledu proaktivnog objavljivanja sudskih i tužilačkih akata na web-stranicama pravosudnih institucija. To je najbolje učiniti odgovarajućim intervencijama u zakonima o slobodi pristupa informacijama, u kojima bi se eksplicitno propisala obaveza proaktivnog objavljivanja informacija u posjedu javnih institucija, uključujući i pravosudne institucije.
5. Kako bi se otklonile nedoumice u pogledu zakonskog osnova za objavljivanje ličnih podataka u sudskim i tužilačkim aktima, te popunile praznine u reguliranju ove problematike u BiH, bilo bi korisno uvesti odgovarajuće odredbe u zakone o krivičnom postupku, kojima bi se propisala pravila, odnosno izuzeci od zabrane obrade ličnih podataka predviđene Zakonom o zaštiti ličnih podataka u BiH.³⁵

³⁴ European Court of Human Rights (ECtHR), *News Verlags GmbH & CoKG v. Austria*, 11. 1. 2000, par. 47–60.

³⁵ U tom smislu, treba imati u vidu "Zakon o zaštiti ličnih podataka", član 2, stav 1, koji propisuje da se "ovaj zakon primjenjuje (...) na lične podatke koje obrađuju svi javni organi, fizička i pravna lica, osim ako drugi zakon ne nalaže drugačije".

BIBLIOGRAFIJA

1. Agencija za zaštitu ličnih podataka u Bosni i Hercegovini. Rješenje u predmetu objavljivanja ličnih podataka iz optužnica na službenoj web-stranici Tužilaštva Distrikta Brčko BiH, broj: 03-1-37-7-440-3/10. Sarajevo: Agencija za zaštitu ličnih podataka u Bosni i Hercegovini, 12. 11. 2010. http://www.azlp.gov.ba/rjesenja/Archive.aspx?langTag=bs-BA&template_id=149&pageIndex=2 (stranica posjećena 15. 3. 2013).
2. Ambrose, Meg Leta, i Jef Ausloos. "The Right to be Forgotten across the Pond". *Journal of Information Policy* 3, (2013), str. 1–23.
3. Council of Europe, Committee of Ministers. Explanatory Memorandum to Recommendation Rec(2003)12 of the Committee of Ministers to Member States on the Provision of Information through the Media in Relation to Criminal Proceedings.
4. Council of Europe. Recommendation Rec(2003)13 of the Committee of Ministers to Member States on the Provision of Information through the Media in Relation to Criminal Proceedings, 10. 7. 2003. godine.
5. Ćerimović, Emina, Edin Hodžić i Amra Mehmedić. *Anonimizacija sudskih i tužilačkih akata u BiH: (Ne) mogući kompromis između zaštite ličnih podataka i prava na informaciju o krivičnim postupcima*. Sarajevo: Analitika, 2014.
6. "Direktiva 95/46/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 24. listopada 1995. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka". *Službeni list Europskih zajednica* L 281/31, 23. 11. 1995. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:07:31995I0046:HR:PDF> (stranica posjećena 23. 7. 2013).
7. European Court of Human Rights (ECtHR). *Allenet De Ribemont v. France*. Aplikacija br. 15175/89, 10. 2. 1995.
8. European Court of Human Rights (ECtHR). *B. and P. v. The United Kingdom*. Aplikacije br. 36337/97 i 35974/97, 24. 4. 2001.
9. European Court of Human Rights (ECtHR). *News Verlags GmbH & CoKG v. Austria*. Aplikacija br. 31457/96, 11. 1. 2000.
10. European Court of Human Rights (ECtHR). *Sunday Times v. The United Kingdom*. Aplikacija br. 6538/74, 26. 4. 1979.
11. European Court of Justice. *Opinion of Advocate General Jääskinen, Google Spain SL Google Inc. v. Agencia Espanola de Proteccion de Datos*. C-131/12, 25. 6. 2013.
12. European Network and Information Security Agency – ENISA. *Study on Data Collection and Storage in the EU*. Heraklion: ENISA, 2012.
13. *Ka proaktivnoj transparentnosti u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Analitika, 2013. http://www.analitika.ba/sites/default/files/publikacije/proaktivna_transparentnost_-_policy_memo_-_20dec.pdf (stranica posjećena 10. 4. 2014).
14. "Preporuke Četvrtog plenarnog sastanka 'Strukturiranog dijaloga o pravosuđu između Evropske unije i Bosne i Hercegovine'. Portal pravosuđa Bosne i Hercegovine, 15. 4. 2013. <http://pravosudje.ba/vstv/faces/vijesti.jsp;jsessionid=ee153a618fb94b9003a259cd2b97df6727717e77d95b8aab6037ca1e5391abbf.e34TbxyRbNiRb40Lb38TbheOc3qOe0?id=40566> (stranica posjećena 10. 4. 2014).
15. Ustavni sud BiH. AP-74/04, 23. 3. 2005.
16. "Zakon o krivičnom postupku FBiH". *Službene novine FBiH* 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 09/09, 12/10 i 8/13.
17. "Zakon o sudovima RS". *Službeni glasnik RS* broj 37/12.
18. "Zakon o zaštiti ličnih podataka BiH". *Službeni glasnik BiH* 49/06, 76/11 i 89/11.

Ova publikacija nastala je kao rezultat projekta "Zaštita informacija vs. zaštita javnog interesa: Postizanje optimalne ravnoteže između javnog interesa i zaštite informacija u krivičnom postupku", koji u partnerstvu implementiraju Centar za društvena istraživanja Analitika i Udruženje tužilaca Federacije BiH.

Za više informacija kontaktirajte:

Analitika – Centar za društvena istraživanja
www.analitika.ba
info@analitika.ba

Copyright © 2014
 Analitika – Centar za društvena istraživanja